

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U002829

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 02-08-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Нерода Інна Юріївна

2. INNA Y. NERODA

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Історія та археологія

Дата захисту: 18-06-2024

Спеціальність за освітою: 032 історія та археологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 5666

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, буд. 13, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, буд. 13, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 13.07.25.13, 21.15, 21.15.61.11, 03.19.21

Тема дисертації:

1. Православна церква у Волинському воєводстві (1921–1939 рр.)
2. Orthodox Church of the Volyn Voivodeship (1921–1939).

Реферат:

1. У сучасній науковій парадигмі увагу дослідників все частіше привертають церковно-релігійні теми. Такий інтерес зумовлений теперішнім станом українського православ'я, яке залишається розділеним на Православну церкву України та Українську православну церкву в єдності з Московським патріархатом. У міжвоєнний період Російська православна церква намагалася встановити контроль і вплив на долю православ'я Польщі. У дисертації досліджено правовий статус Православної церкви в Польщі (ПЦП) у 1921–1939 рр. У міжвоєнній Польщі православ'я було другою за величиною конфесією після Римсько-католицької церкви (РКЦ). З'ясовано, що ПЦП на початку 1920-х рр. залишалася підвладною Російській православної церкві, а серед духовенства панували проросійські настрої. Це не задовольняло польську владу, яка намагалася підпорядкувати собі цю церкву. Не існувало жодних правових актів, які б регулювали ставлення польської влади до Православної церкви. Деякі положення щодо релігії та церкви були закріплені в Конституції Польщі 1921 р. Правовим актом, який регулював внутрішнє становище ПЦП впродовж багатьох років, були «Тимчасові правила про відношення уряду до Православної церкви у Польщі». Та все ж

Російський патріархат продовжував пред'являти свої права на православ'я в Польщі. Вирішальним актом, який перервав канонічний зв'язок ПЦП з Російським патріархатом, став «Патріарший і Синодально-канонічний Томос Вселенської Константинопольської патріархії від 13 листопада 1924 р. про визнання Православної церкви в Польщі церквою автокефальною». Остаточним актом, який врегулював правовий статус церкви, став Декрет Президента Польської держави від 18 листопада 1938 р. «Про відношення держави до Польської автокефальної православної церкви». Ним вводилася офіційна назва «Польська автокефальна православна церква», що підкреслювала б національну належність цієї церкви до Польської держави, відмежовуючи її від православних церков в інших країнах. Значне місце в дисертації займає аналіз діяльності Української парламентської репрезентації Волині (УПРВ) щодо захисту православних волинян та боротьби за українізацію церкви. Від кінця 20-х – початку 30-х рр. на захист інтересів церкви активно стали українські послы і сенатори. Вони з трибун сейму і сенату домагалися задоволення потреб українського православного населення. З ініціативи УПРВ було створено Волинське українське об'єднання (ВУО), яке у своїй діяльності на чільне місце висунуло проблеми українізації православ'я. Українським послам належала ідея створення товариства імені митрополита Петра Могили, що висувало вимоги втілення до церковного устрою засад соборності та надання АПЦП українського національного характеру. Діяльність УПРВ стала рушійною силою, яка згуртовувала православне суспільство в боротьбі за розбудову національної церкви. У першій половині 30-х років український церковний рух мав значні здобутки: українцям вдалося закласти основи власної ієрархії, українізувати богослужіння в багатьох парафіях Волинської єпархії, створити й відновити церковно-громадські інституції. Окремо виділено проблему майнового стану Православної церкви в міжвоєнній Польщі та намагання уряду підпорядкувати православ'я шляхом парцеляції церковних земель. Проаналізовано політику асиміляції, яку проводила польська влада. Полонізацію спіткав опір зі сторони православного населення, яке вбачало в такій політиці замах на свої церковні традиції і намагання підпорядкувати Православну церкву католицькій Польщі. Спроби полонізувати православ'я стали активним чинником у розвитку національно-релігійної свідомості православних українців. Значну увагу приділено ревіндикаційній акції Римсько-католицького костелу. З цією метою нищили, замикали або передавали католикам православні храми. Передавання святинь РКЦ далеко не завжди відбувалася згідно з дійсними потребами католицького населення і не завжди законним шляхом. Православне населення Волині всіма силами боронило свої церкви, шукаючи допомоги православної ієрархії та державної влади. Проте церковна влада могла лише протестувати, а польський уряд не був зацікавлений у збереженні великої кількості православних храмів, тому практично толерував це явище. Лише на початку 30-х років польський уряд активізувався в обороні православних святинь. Детально проаналізовано неоунійну акцію, яка стала одним з інструментів навернення православних до католицизму шляхом створення нового обряду. Прихильність незначної частини населення до неоунії супроводжувалася недовірою парафіян до ієрархії та проросійського духовенства, яке недбало ставилися до своїх душпастирських обов'язків, втрачаючи авторитет духовного лідера. Отже, православ'я в міжвоєнній Польщі постійно відчувало асиміляційні замаху. Найбільш яскраво це проявилось в реалізації на користь католицизму неоунійної та ревіндикаційної акцій. Обидві ці акції спрямовували на приниження православ'я, пониження його релігійної цінності, відбирання церков та вірних.

2. Today, the attention of scholars is increasingly drawn to church-religious issues. This interest is due to the current state of Ukrainian Orthodoxy, which remains divided into the Orthodox Church of Ukraine and the Ukrainian Orthodox Church in unity with the Moscow Patriarchate. In the interwar period, the Russian Orthodox Church tried to establish control and influence the future of Orthodoxy in Poland. This dissertation examines the legal status of the Orthodox Church in Poland (OCP) in 1921-1939. In interwar Poland, Orthodoxy was the second largest denomination after the Roman Catholic Church (RCC). At the same time, the Orthodox Church in Poland in the early 1920s remained subordinate to the Russian Orthodox Church, and pro-Russian sentiments prevailed among the clergy. This did not satisfy the Polish authorities, who tried to subjugate this Church. There were no legal acts that would regulate the relationship of the Polish authorities to the Orthodox Church. Some provisions regarding religion and the church were enshrined in the Polish Constitution of 1921. The legal act that regulated

the internal position of the OCP for many years was the "Temporary Rules on the Relationship of the Government to the Orthodox Church in Poland." Nevertheless, the Russian Patriarchate continued to claim its rights to Orthodoxy in Poland. The decisive act that broke the canonical connection between the OCP and the Russian Patriarchate was the "Patriarchal and Synodal Canonical Tomos of the Ecumenical Patriarchate of Constantinople of November 13, 1924, recognizing the Orthodox Church in Poland as an autocephalous church." The final act that regulated the legal status of the Church was the Decree of the President of the Polish State of November 18, 1938, "On the Relation of the State to the Polish Autocephalous Orthodox Church." It introduced the official name "Polish Autocephalous Orthodox Church," which was intended to emphasize the national affiliation of this church with the Polish state, distinguishing it from Orthodox churches in other countries. A significant place in the dissertation is occupied by the analysis of the activities of the Ukrainian Parliamentary Representation of Volyn (UPRV) in protecting Orthodox Volhynians and fighting for the Ukrainization of the Church. From the late 20s to the early 30s, Ukrainian ambassadors and senators actively defended the interests of the Church. From the rostrums of the Sejm and the Senate, they sought to meet the needs of the Ukrainian Orthodox population. The Volyn Ukrainian Association (VUO) was created on the initiative of the UPRV, which put the problems of Ukrainization of Orthodoxy at the forefront of its activities. Ukrainian ambassadors came up with the idea of establishing a society named after Metropolitan Petro Mohyla, which demanded that the church system be based on the principles of conciliarity and that the Autocephalous Orthodox Church of Ukraine be given a Ukrainian national character. The activities of the UPRV became a driving force that awakened and united Orthodox society in the struggle to build a national church. In the first half of the 1930s, the Ukrainian church movement had significant achievements: Ukrainians managed to lay the foundations of their own hierarchy, Ukrainize worship in many parishes of the Volyn Eparchy, and create and restore church and public institutions. The problem of the property status of the Orthodox Church during the interwar period in Poland and the government's attempts to subjugate Orthodoxy by parceling out church lands was emphasized. The assimilation policy pursued by the Polish authorities was analyzed. The Polonization was met with resistance from the Orthodox population, which saw this policy as an attempt to assault their church traditions and an attempt to subordinate the Orthodox Church to Catholic Poland. Considerable attention was paid to the revisionist actions of the Roman Catholic Church. To this end, Orthodox churches were destroyed, locked up, or given to Catholics. The transfer of shrines to the RCC was not always carried out in accordance with the actual needs of the Catholic population and not always in a legal way. The Orthodox population of Volyn defended their churches with all their might, seeking help from the Orthodox hierarchy and the state authorities. However, the church authorities could only protest, and the Polish government was not interested in preserving a large number of Orthodox churches and therefore practically tolerated this phenomenon. The author analyzes in detail the neo-Union action, which became one of the tools for converting Orthodox Christians to Catholicism by creating a new rite. The commitment of a small part of the population to the neo-Union was accompanied by the distrust of parishioners in the hierarchy and the pro-Russian clergy, who neglected their pastoral duties, thereby losing the authority of the spiritual leader.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Нерода І. Ревіндикація православних святинь у Волинському воєводстві (1921–1939 рр.). Літопис Волині. Луцьк : Вид. дім «Гельветика», 2020. Чис. 23.С. 19–24.

- 2. Нерода І. Акція «ревіндикації душ» на Волині у другій половині 1930-х років. Літопис Волині. Луцьк : Вид. дім «Гельветика», 2021. Чис. 25. С. 17–23.
- 3. Нерода І. Боротьба за скликання Помісного собору Автокефальної Православної Церкви у Польщі в другій половині 20-х–30-х роках ХХ століття. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : збірник наукових праць. Серія: Історія. Вип. 41. / За заг. ред. О. А. Мельничука. Вінниця : ВДПУ, 2022. С. 96–106.
- 4. Нерода І. Особливості впровадження нової унії в східних воеводствах Польщі (1923–1937 рр.). Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. Т. 39: До 70-річчя від дня народження професора Анатолія Філіюка. С. 117–133.
- 5. Нерода І. Боротьба волинян проти колонізації православ'я. Current issues of social studies and history of medicine : Joint Ukrainian-Romanian scientific journal. 2023. № 2 (36). С. 82–86.

Наукова (науково-технічна) продукція: аналітичні матеріали

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кучерепа Микола Михайлович

2. Mykola M. Kucherepa

Кваліфікація: к.і.н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, буд. 13, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Давидюк Руслана Петрівна

2. Ruslana P. Davydiuk

Кваліфікація: д.і.н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0485-5121

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Рівненський державний гуманітарний університет

Код за ЄДРПОУ: 25736989

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, буд. 12, Рівне, Рівненський р-н., 33028, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Фультес Владислав Степанович

2. Vladyslav S. Fulmes

Кваліфікація: д.філософ, 032

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1263-9808

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Волинська православна богословська академія Української православної церкви Київського патріархату

Код за ЄДРПОУ: 21733327

Місцезнаходження: вул. Градний Узвіз, 5, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Приватна/недержавна

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Борецько Юрій Григорович

2. Yurii H. Boreiko

Кваліфікація: д. філ. н., професор, 09.00.11

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0786-8764

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, буд. 13, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Філіпович Мирослава Богданівна

2. Myroslava B. Filipovych

Кваліфікація: к.і.н., доц., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3220-6746

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, буд. 13, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Стрільчук Людмила Василівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Стрільчук Людмила Василівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Ліповська-Маковецька Наталія Іванівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна